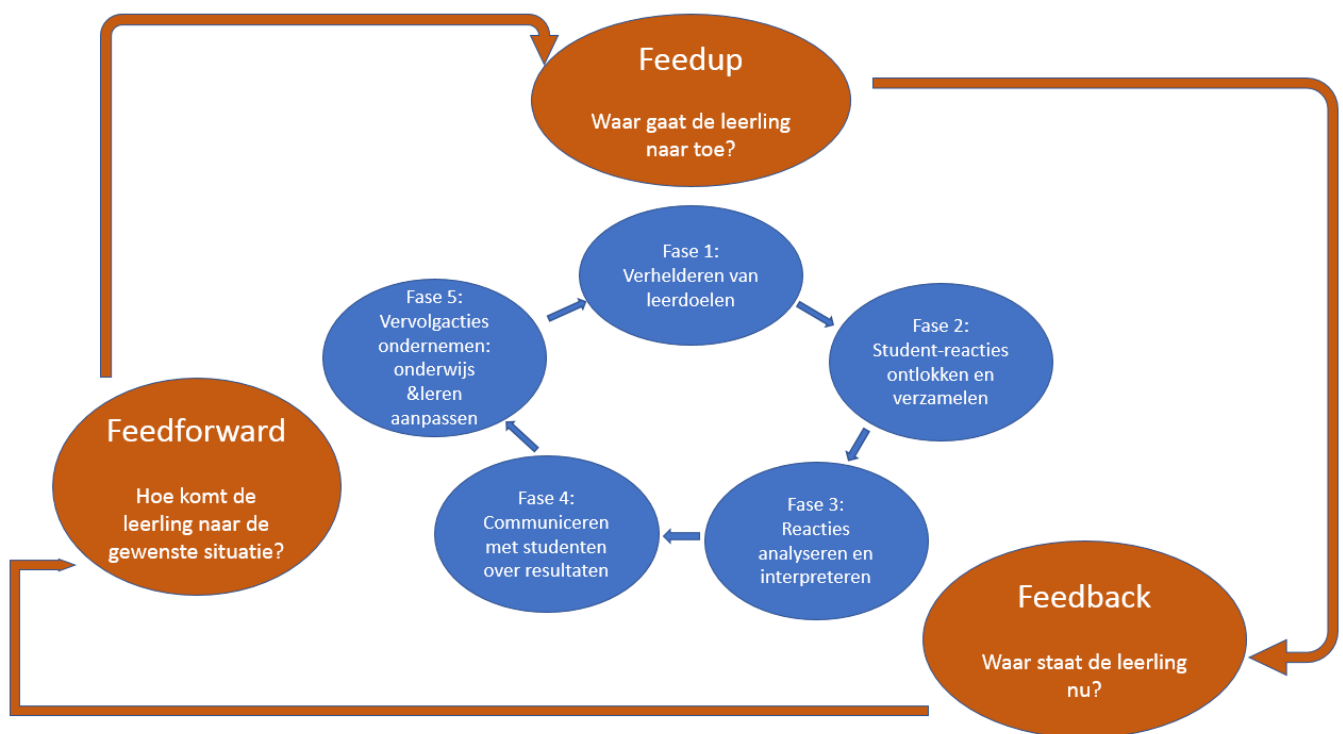


Formatief handelen en de positie van vrouwen in de prehistorie

Vrouwen in de prehistorie

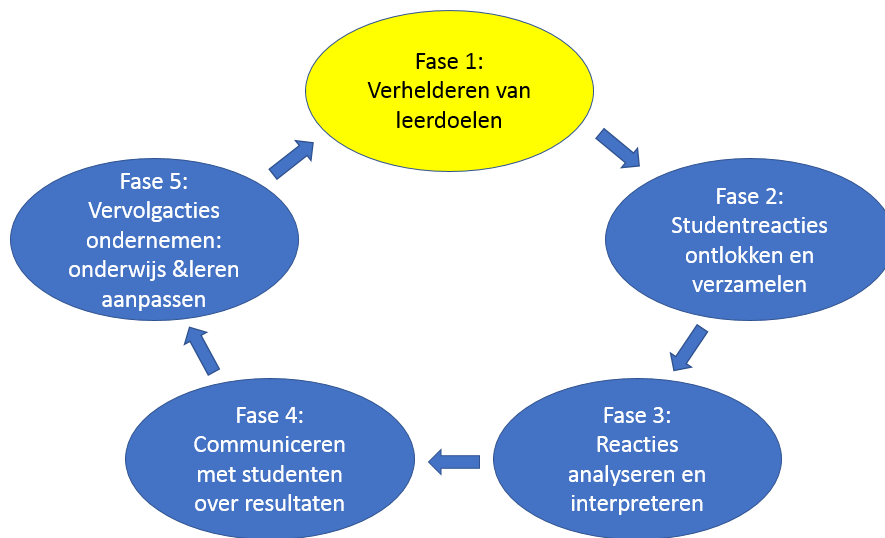
In deze opdracht ervaren leerlingen dat geschiedenis een interpretatief vak is. Zij moeten de vraag beantwoorden in hoeverre vrouwen die boerin waren in de prehistorie beter af waren dan vrouwen die aan voedsel verzamelen deden.

Voor elk van de vijf fasen van de formatieve evaluatiecyclus wordt beschreven wat er van leraar en leerling wordt verwacht.



Feedup (waar gaat de leerling naar toe?)

Fase 1 Verhelderen van leerdoelen



Wat moet je kunnen?

De leraar legt uit dat een verhaal over het verleden geen kopie is van de werkelijkheid, maar een interpretatie van dat verleden. Er zijn verschillende interpretaties mogelijk, en die kunnen allemaal tegelijkertijd waar zijn. Maar dat betekent niet dat elke interpretatie even waardevol of zelfs maar juist is. Hoe goed of aannemelijk een interpretatie is hangt af van de onderbouwing met argumenten ontleend aan historische bronnen.

De leraar licht vervolgens toe waar het in deze opdracht over gaat en wat er van de leerlingen wordt verwacht:

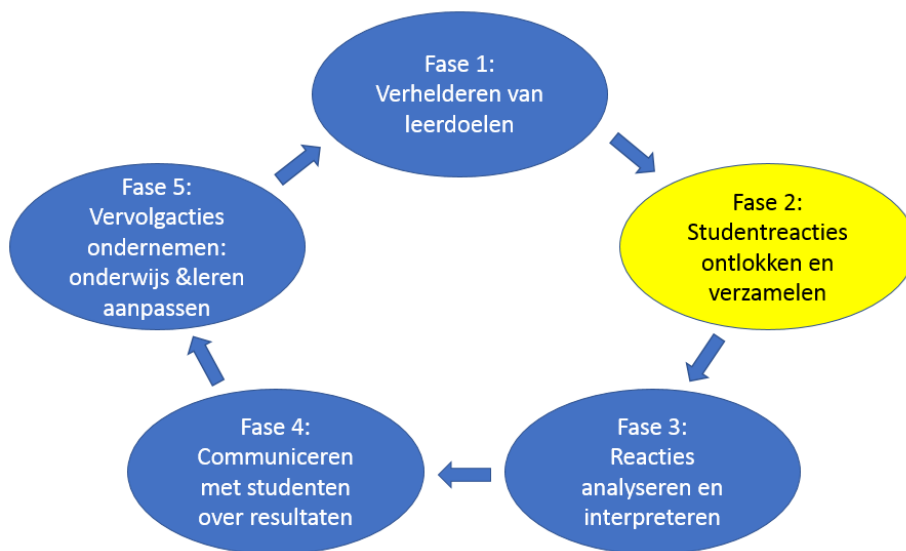
De leerling moet zich afvragen of vrouwen die boerin waren in de prehistorie beter af waren dan vrouwen die aan voedsel verzamelen deden. Concreet moeten zij:

- Een, met argumenten ontleend aan de bronnen onderbouwde, mening geven over de vraag of vrouwen die in de prehistorie boerin waren beter af waren dan vrouwen die verzamelaars waren, door
 - informatie uit bronnen te selecteren en die informatie gebruiken om een:
 - enerzijds-anderzijds redenering op te zetten en ten slotte;
 - een conclusie te trekken.

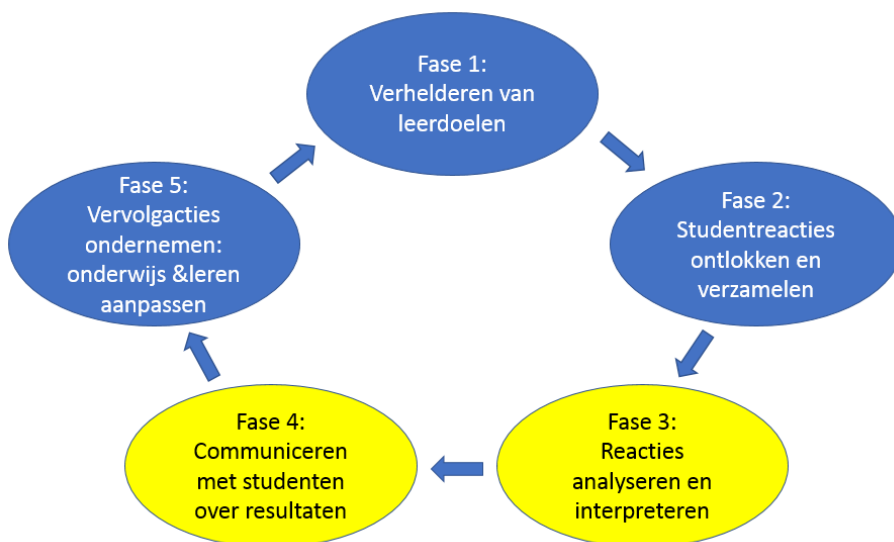
Ten slotte moeten zij de vraag beantwoorden of je met deze bronnen de vraag ook kunt beantwoorden voor de mannen? Waarom wel of waarom niet?

Feedback (waar staat de leerling nu?)

Fase 2 Ontlokken en verzamelen van leerling-reacties



De leerlingen maken alleen of in tweetallen de opdracht. De leraar kan daarbij kiezen uit de basisopdracht of uit een van de vijf varianten.



Fase 3 Analyseren en interpreteren van leerling-reacties

Fase 4 Communiceren met leerlingen over de resultaten

De leraar heeft verschillende mogelijkheden om feedback te geven op de prestaties van de leerlingen.

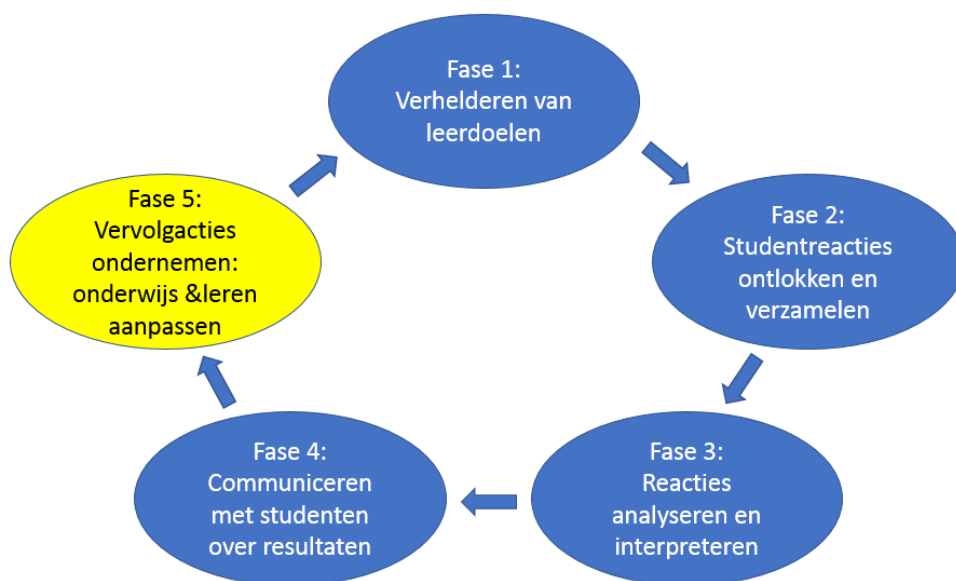
1. De leraar loopt rond en gaat met leerlingen in gesprek over hun prestatie, waarbij hij vooral ingaat op het proces. Wat hebben de leerlingen gedaan om de hoofdvraag te beantwoorden en tegen welke moeilijkheden lopen ze aan.
2. De leraar neemt de prestaties in en levert daarop schriftelijk commentaar, waarna de leerlingen hun prestatie mogen verbeteren.
3. Elke leerling beoordeelt het werk van een klasgenoot en geeft aan op welke punten de prestatie volgens hem/haar nog te kort schiet, waarna de leerling zijn/haar prestatie mag verbeteren (peer-assessment).

De leraar kan, desgewenst, ten slotte een eindoordeel over de prestatie geven.

Zie voor meer informatie over feedback bijvoorbeeld: <http://histoforum.net/2017/feedback.html> of A Matrix of Feedback for Learning: <https://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=4007&context=ajte>

Feedforward (hoe komt de leerling naar de gewenste situatie)

Fase 5 Vervolgacties ondernemen



De leraar kan de opdracht klassikaal nabespreken, waarin hij inventariseert tegen welke moeilijkheden de leerlingen zijn aangelopen. Vervolgens geeft hij tips hoe leerlingen deze moeilijkheden een volgende keer, als het over interpretatie en het formuleren en onderbouwen van een eigen mening gaat, kunnen overwinnen.

Vrouwen in de prehistorie

Leerdoelen

Je kunt ...

- Een, met argumenten ontleend aan de bronnen onderbouwde, mening geven over de vraag of vrouwen die in de prehistorie boerin waren beter af waren dan vrouwen die verzamelaars waren, door
 - informatie uit bronnen te selecteren en die informatie gebruiken om een:
 - enerzijds/anderzijds redenering op te zetten en ten slotte;
 - een conclusie te trekken.

Gebruik de bronnen 1 t/m 4

Hoofdvraag

Hadden vrouwen die in de prehistorie boerinnen waren het beter dan vrouwen die verzamelaars waren?

Deelopdrachten

1. Geef met een verwijzing naar de tekst aan, hoe elk van de bronnen deze vraag beantwoordt. Toon voor elke bron, met een gegeven uit de bron, aan hoe de schrijver over deze vraag denkt.
2. Bedenk een verklaring waarom de auteurs van deze bronnen verschillend over deze vraag denken.

Extra vraag

Kun je met deze bronnen deze vraag ook beantwoorden voor de mannen? Waarom wel of waarom niet?

Variant 1

Wie hadden volgens bron 1 (of bron 2) een eenvoudiger/gemakkelijker leven? Wie hadden een eenvoudiger leven, vrouwen in de tijd van jagers en verzamelaars of vrouwen uit de tijd van de eerste boeren?

Variant 2

Vergelijk bron 1 en 2 met elkaar.

1. Wie hadden volgens bron 1 een eenvoudiger leven, vrouwen in de tijd van jagers en verzamelaars of vrouwen in de tijd van de eerste boeren?
2. Wie hadden volgens bron 2 een eenvoudiger leven, vrouwen in de tijd van jagers en verzamelaars of vrouwen in de tijd van de eerste boeren?
3. Als jij zou mogen kiezen tussen het leven van een vrouw in de tijd van jagers en verzamelaars of van een vrouw in de tijd van de eerste boeren, wat zou jij dan kiezen? Geef een verklaring voor je antwoord.

Variant 3

Vergelijk de bronnen 1, 2 en 3 (en eventueel 4) met elkaar.

Wie hadden een eenvoudiger leven, vrouwen in de tijd van jagers en verzamelaars of vrouwen uit de tijd van de eerste boeren? Licht je antwoord toe met elementen uit de bronnen.

Variant 4

Vergelijk de bronnen 1 t/m 4 met elkaar.

1. Bedenk een hypothese bij de vraag: Wie hadden een eenvoudiger/gemakkelijker leven, vrouwen in de tijd van jagers en verzamelaars of vrouwen in de tijd van de eerste boeren?
2. Beredeneer of de bronnen 1 t/m 4 je hypothese ondersteunen of tegenspreken. Gebruik alle vier bronnen.

Variant 5

Gebruik de bronnen 1 t/m 4

De schrijvers van bron 1 t/m 4 hebben allemaal een bepaald beeld van wat een eenvoudig/gemakkelijk of goed leven is.

1. Beschrijf per bron hoe dit beeld eruit ziet.
2. Welke overeenkomsten en verschillen zie je tussen de bronnen?

Bronnen

Bron 1

Gewoonlijk was het een van de taken van de vrouwen van jagers om de tenten - die meestal uit lichte takken en vellen bestonden - te bouwen. En daarom hadden zij ook recht op bezit: de vrouwen zijn de bezitters van de tent en de baas in huis [...] Toen de mensen aan landbouw gingen doen verslechterde de positie van de vrouw. Er waren meer en sterkere contacten tussen de leden van de verschillende groepen en de bewegingsvrijheid van de vrouwen werd minder.

Bron: Müller, K.E. (1984). Die bessere und die schlechtere Hälfte. Ethnologie des Geschlechterkonflikts. Frankfurt, blz. 165 en 209.

Bron 2

Door de komst van landbouw en veeteelt werden de vrouwen bevrijd van de verplichting om voedsel te verzamelen. Deze bezigheid was steeds gevaarlijker geworden doordat zij steeds verder van het kamp moesten gaan. Ook was het dragen van de zware last een belasting voor de vrouwen. De vrouwen moesten bovendien, in verband met het zogen, hun kinderen met zich meedragen. [...]. De neolitische (agrarische) revolutie maakte in de eerste plaats het leven er voor de vrouwen gemakkelijker op. [...] Zij kregen ook steeds meer rechten voor zichzelf en konden zich steeds meer aan de kinderen wijden.

Müller-Beck, H.-J. (1998). Die Steinzeit. Der Weg des Menschen in die Geschichte, München, blz. 102.

Bron 3

Het werk dat dagelijks verricht moest worden was zeer toegenomen, omdat akkerbouw en veeteelt veel meer tijd kostten dan verzamelen, jagen en vissen. [...] In de landbouw kwamen er allerlei nieuwe werkzaamheden bij. [...] Bijvoorbeeld het maken van nieuw ontwikkelde werktuigen en apparaten, maar ook het weven van stoffen uit draden van planten. Ook de tijd die moest worden besteed aan het bouwen en in standhouden van huizen moet niet worden onderschat. Arbeidsintensief en nieuw was ook het bijhouden van de voorraad. [...]

De toegenomen hoeveelheid werk en de arbeidsdeling had ook gevolgen voor de verhouding tussen mannen en vrouwen, omdat er opnieuw moest worden onderhandeld over welke taken door mannen en welke door vrouwen gedaan zouden moeten worden. [...] Onderzoek aan beenderen toont aan dat vrouwen buitengewoon hard en zwaar moesten werken.

Bron: Röder, B. (1998). Jungsteinzeit - Frauenzeit?, in Aufferman, B., Weniger, G.CH (Hg), Frauen Zeiten Spuren. Mettmann, blz. 244 en 261 e.v.

Bron 4

Ten eerste waren mannen helemaal niet de heldhaftige jagers voor wie zij vaak werden gehouden. Waarschijnlijk is er nooit systematisch op mammoeten gejaagd, aldus de auteurs. De oerman doodde vooral oude en zieke mammoeten, dieren die al half in het moeras waren weggezakt of anderszins in moeilijkheden waren geraakt. Voor de voedselvoorziening was de jacht op hazen, vossen en andere kleine dieren – vaak met behulp van netten en valstrikken – waarschijnlijk veel belangrijker. Met andere woorden: de oerman gebruikte zijn speer niet om een levensgevaarlijke sabeltandtijger te vellen, maar om een verstrikte haas uit zijn lijden te verlossen.

Ten tweede speelden vrouwen een actieve rol in de prehistorische economie, waarin de kern werd gevormd door nomadische groepjes van dertig tot veertig mensen. Vrouwen verzamelden niet alleen noten, bessen en ander plantaardig voedsel, ze maakten ook kleding, manden en andere gebruiksvoorwerpen. Daarnaast deden ze mee aan de jacht op kleine dieren en aan de visvangst.

Zwart-witbeeld

'Natuurlijk waren er ook toen biologische verschillen. Mannen jaagden meer op groot wild, vrouwen speelden een belangrijker rol bij het grootbrengen van kinderen. Dat ontkennen wij ook niet. Wij verzetten ons alleen tegen het traditionele zwart-witbeeld van mannen en vrouwen in de oertijd', zegt Jim Adovasio, hoogleraar archeologie aan het Amerikaanse Mercyhurst College, telefonisch vanaf een archeologische opgraving in Texas.

'Maar', zegt Adovasio, 'ik geloof wel dat de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen groter werd naarmate de samenleving complexer werd. Rond drieduizend voor Christus zie je bijvoorbeeld fabriekjes ontstaan die door mannen werden bestierd. Mannen bouwden economische macht op, terwijl vrouwen achterbleven.

'In de prehistorie was de gelijkheid tussen mannen en vrouwen groter, denk ik. Ze moesten samenwerken om te overleven in een harde wereld. In zo'n situatie is het economische zelfmoord om het potentieel van vrouwen niet te gebruiken.'

Bron: gegevens ontleend aan: Adovasio, J.M., Soffer, O. en Page, J. (2008). De Onzichtbare vrouw – De rol van mannen en vrouwen in de prehistorie, uitgeverij Artemis, in: Giesen, P. De oervrouw was een vent.